

aan het algemeen bestuur

postadres

Postbus 5006
7600 GA Almelo

bezoekadres

Kooikersweg 1 Almelo

t 088-2203333

e info@vechtstromen.nl

www.vechtstromen.nl

onderwerp
Stand van zaken KRW maart
2024

datum
8 maart 2024

portefeuillehouder
W.A. Siebring

contact behandelaar via
bestuursondersteuning@vechtstromen.nl

bijlage(n)
één

Geacht bestuur,

Met deze brief informeren wij u over de stand van zaken voor de Kaderrichtlijn Water. U bent in februari al geïnformeerd over de (financiële) prognoses voor de verbetermaatregelen voor de KRW op de rioolwaterzuiveringsinstallaties. Daarom ligt de nadruk in deze brief op de stand van zaken in het watersysteem. Ook gaan we specifiek in op hoe we als waterschap omgaan met de belangrijkste aanbevelingen uit het essay van de Universiteit Utrecht (verderop aangeduid als essay van de UU) voor de Noord Brabantse Waterschappen waar de systematiek van het EU-recht en de KRW uiteen is gezet en mogelijke risico's voor de Brabantse waterschappen bij de uitvoering van de Kaderrichtlijn water zijn geïnventariseerd.

Landelijke ontwikkelingen

Demissionair minister Harbers van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft in een brief aan de Tweede Kamer aangegeven door een 'KRW-impulsprogramma' de realisatie van de Kaderrichtlijn Water te willen stimuleren. Het impulsprogramma bestaat uit drie sporen:

Spoor 1: Uitvoering

1. bewaken van de uitvoering van eerder afgesproken maatregelen
2. verdere uitwerking van ruimtelijke maatregelen
3. intensivering van maatregelen voor stoffen
4. inzet op verdere verankering van afspraken in regelgeving

Spoor 2: Tussenevaluatie 2024

5. bepalen toestand, prognose en resterend handelingsperspectief

Spoor 3: Verantwoording 2027

6. voorbereiding op een goede motivering van uitzonderingen in de aanloop naar 2027

Daarmee bestaat het KRW-impulsprogramma uit een combinatie van een voortzetting van de huidige inzet én een aanvullende inzet.

Afspraken hierover worden besproken in een speciaal hiervoor ingesteld Bestuurlijk Overleg KRW (BO KRW) waar de voortgang op de drie sporen standaard is geagendeerd en eventuele (bestuurlijke) aandachtspunten / risico's op tafel komen. Inbreng vanuit de waterschappen verloopt via de Unie van Waterschappen (portefeuillehouder Sander Mager). De landsdelige overleggen over de Kaderrichtlijn Water (voor ons het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn Oost) vervullen een intermediaire om afspraken vanuit het BO KRW door te vertalen naar de regio en signalen vanuit de regio aan het BO KRW door te geven. Dit geeft invulling aan de aanbeveling uit het essay van de UU om andere overheden formeel aan te spreken op de gekozen benadering van rijk, provincies en waterschappen.

Punt 3 en 4 onder spoor 1 richten zich vooral op maatregelen en regelgeving rond stoffen. Veel aanbevelingen in het essay van de UU gaan daarover. Er nog loopt nog onderzoek naar mogelijk aanwezige natuurlijk achtergrondbelasting van zware metalen, maar het essay van de UU geeft ook aan dat goed gekeken moet worden naar de vergunningen voor directe lozingen op het oppervlaktewater (waterschap bevoegd gezag regionale wateren, RWS voor de Rijkswateren) en de indirecte lozingen (lozingen op het riool, gemeente / omgevingsdiensten bevoegd gezag). Via het landelijk overleg van vergunningverlening en via de samenwerking binnen Rijn Oost worden aanpak en maatregelen afgestemd.

Vechtstromen

Het realiseren van de doelen KRW staat hoog op de agenda van het waterschap. De aanbeveling in het essay van de UU over de eigen verantwoordelijkheid serieus te nemen, hadden wij ons dus al ter harte genomen.

Stuurkamer KRW

Voor het tijdig signaleren en agenderen van eventuele knelpunten rond de KRW en andere investeringen is in de organisatie een stuurkamer ingericht. Programma- en teamleiders bespreken hier tweewekelijks de voortgang rond de (KRW)investeringsprojecten waardoor eventuele knelpunten snel kunnen worden aangepakt en risico's zo veel mogelijk worden beperkt. Eventuele vraagstukken kunnen de week erna worden opgeschaald naar het directieteam. 'Zorg oprecht dat gezegd kan worden dat alles is gedaan wat binnen de eigen mogelijkheden ligt' (essay UU). Het instellen van de stuurkamer geeft hier mede invulling aan.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving

Een adequate vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) krijgt veel aandacht in het essay van de UU. De zogenaamde immisietoets wordt toegepast bij de vergunningverlening aan bedrijven en houdt rekening met de doelen van de Kaderrichtlijn Water. Het voorkómen van achteruitgang van de waterkwaliteit is geborgd bij uitvoering van deze immisietoets. Het waterschap is afhankelijk van de informatie over de lozing die door het bedrijf wordt aangeleverd. De bedrijven voeren ook zelf deze immisietoets uit, zodat ze in hun bedrijfsprocessen op voorhand al rekening kunnen houden met de vereisten die hieruit voortvloeien. Bedrijfsprocessen en daarmee de vergunningaanvraag en -beoordeling wordt echter steeds complexer. De capaciteit om deze vergunningen adequaat te

beoordelen en hier pro-actief (vanuit de doelstellingen KRW) op in te spelen staat onder druk. Ook het regelmatig actualiseren van vergunningen vraagt toenemende capaciteit van het waterschap. Voor het actualiseren van vergunningen vanuit de doelstellingen KRW is de huidige formatie ontoereikend.

Het gaat daarbij niet alleen over de vergunningen voor stoffen, maar ook vergunningen voor grondwateronttrekkingen die moeten worden getoetst aan de eisen van een goede kwantitatieve grondwatertoestand. Mede vanuit het opstellen van het Integraal Beleidskader Grondwater lopen hierover al overleggen met de provincie.

Knelpunten in de capaciteit voor onze VTH-taken zijn reeds door de portefeuillehouder bij het bestuur geagendeerd en maken ook onderdeel uit van besluitvorming in de MJV 2025-2034.

Monitoring

Een adequate monitoring is ook een van de aanbevelingen in het essay van de UU. Hoewel er flink bezuinigd moest worden op het monitoringsnetwerk rond de fusie van Velt en Vecht en Regge en Dinkel, kunnen veel van de vragen over doelbereik KRW worden beantwoord met het huidige monitoringnetwerk. Een specifiek aandachtspunt hierbij zijn de grensmeetpunten. Niet alle stoffen worden op elk grensmeetpunt gemeten. Alleen bij het grensmeetpunt van de Vecht wordt een volledig pallet aan stoffen gemeten, maar bij de andere meetpunten ligt de nadruk op stikstof en fosfor. Het monitoren van alle grensmeetpunten op de hele set aan KRW-parameters is kostbaar en zal in een voorstel aan het bestuur voorgelegd gaan worden. Het maakt onderdeel uit van de verbetering van het meetprogramma waterkwaliteit waar u eind maart over geïnformeerd wordt.

Overstorten en IBA's

Overstorten kunnen piekbelastingen op het oppervlaktewater veroorzaken, met name met het giftige ammonium. Voor ons is relevant de impact op de KRW waterlichamen. De gevolgen zijn vaak ernstig voor het ecosysteem waar de overstort op loost. De oorzaak van een overstort is vaak het gevolg van het ontwerp van het rioolstelsel waarbij met name de oude gemengde stelsels bij piekbuien de toevoer van regenwater niet meer aankunnen. Herinrichting en afkoppelen van de regenwatertoevoer in de oude stelsels is erg kostbaar en lange termijn werk.

De aanpak van overstorten vanuit het gemeentelijk rioleringsstelsel zijn een verantwoordelijkheid van de gemeente. De ligging van de overstorten is goed bekend bij gemeenten en waterschap, maar het is belangrijk beter inzicht te krijgen in hoe vaak de overstorten in werking zijn en welke vuilvracht daarbij hoort. Middels recente kennissessies KRW in de overlegplatforms Twents Waternet en Noordelijk Vechtstromen met de gemeenten, kaart het waterschap deze problematiek actief aan bij de gemeenten. Ook wordt in samenwerking met vergunningverlening, toezicht en handhaving waterkwaliteitscontroles uitgevoerd bij 'verdachte locaties' van overstorten om meer zicht te krijgen op de ernst van de situatie.

Ook voeren we een meetprogramma uit naar de vuillast uit de Individuele Behandeling van Afvalwater (IBA). De meest voorkomende IBA is de septic tank, maar er zijn ook betere systemen met een helofytenfilter. Dit voorjaar wordt het (jaarrond uitgevoerde) meetprogramma afgerond, waarna we met de resultaten het gesprek met de gemeenten aangaan over de eventuele gewenste vermindering van de vuillast uit de IBA's. Dat kan door verbetering van de bestaande IBA's of door aansluiting op het riool.

Programma Watersysteem

De bijlage geeft een overzicht van de stand van zaken van de watersysteempjecten. De beschikbaarheid van grond en het op tijd verkrijgen van de benodigde vergunningen vormen de

grootste knelpunten. Ook merken de projectleiders dat er in het gebied weerstand ontstaat tegen 'de plannen van de overheid' in algemene zin en daarmee ook tegen de plannen van het waterschap. Dit verschilt echter van gebied tot gebied en van persoon tot persoon.

Vanwege de beperkte fysieke ruimte in het gebied voor inrichtingsmaatregelen en de beperkte tijd om ze uit te voeren kijkt het waterschap ook kritisch of alle voorgestelde maatregelen nodig zijn voor het doelbereik KRW. Als het slimmer en doelmatiger kan biedt de KRW daarvoor de ruimte. In het webinar over de KRW van 7 oktober 2023 is dit met een voorbeeld toegelicht. Eventuele besluiten voor aanpassing van maatregelen worden aan het DB ter goedkeuring voorgelegd.

Focus op de KRW en 'snelheid' maken kan wel ten koste gaan van de integraliteit van projecten. Zo kent de PPLG een veel bredere scope dan alleen de KRW, maar de PPLG kent ook een langere doorlooptijd dan 2027. In overleg met de lopende gebiedsprocessen gaan wij daarom door met het uitvoeren van de KRW-maatregelen. Dit sluit ook aan bij de aanbeveling hierover in het essay van de UU: 'Maak een onderscheid tussen wat nodig is voor de KRW en bereikt moet zijn voor 2027 en de inspanningen die moeten worden gedaan voor het NPLG en andere dossiers. Stel prioriteiten en kies voor win-win situaties waar dit niet leidt tot grotere aansprakelijkheidsrisico's'.

Het dagelijks bestuur is geen voorstander van onteigening. In ons grondbeleid geven we aan dat alleen in uiterste situaties, waar het de veiligheid betreft of de onmisbaarheid van grond in de volledige afronding van een belangrijk waterproject, toepassing van het onteigeningsinstrument aan de orde kan zijn. Vrijwillige verwerving staat voorop, waarna toepassing van gedoogbepalingen uit de Waterwet aan de orde kan komen. Onder de omgevingswet is de inzetbaarheid van dit instrumentarium verruimd. Het essay van de UU wijst ook op deze mogelijkheid. Ook wordt aanbevolen om een duidelijke keuze te maken voor de mix aan verplichte en vrijwillige maatregelen. Indien vrijwillige maatregelen niet op tijd tot het gewenste resultaat leiden is dit de verantwoordelijkheid van het waterschap. Toepassing van dit instrument zal echter zorgen voor veel weerstand en onrust bij grondeigenaren in de toch al eerder genoemde kwetsbare samenwerking we in de KRW-projecten mee te maken krijgen.

Programma Waterketen

In de AB-brief van 20 februari j.l. bent u reeds geïnformeerd over de stand van zaken in het programma waterketen, in het bijzonder de financiële consequenties. In de bijgevoegde bijlage staat een overzicht van de projecten met de risico's die we daarbij lopen. Zoals aangegeven in de AB-brief van 20 februari zijn de mogelijke consequenties van deze sterk verhoogde kosten fors voor het waterschap. Denkrichtingen over hoe deze kosten beperkt kunnen worden (bv. beperking in de omvang / werking van de nabehandelingstechnieken zand- en doekenfilter), hebben ook direct invloed op de te bereiken effluentkwaliteit en dus op het doelbereik KRW. Toch zal het waterschap een voorkeursvariant moeten kiezen die balanceert tussen kwaliteitsverplichtingen en (financiële) haalbaarheid.

Het is belangrijk dat het waterschap de vervolgstappen en de te maken keuzes goed afstemt en bespreekt met de andere overheden. Hierover zijn al (bestuurlijke) contacten gelegd met provincie, Unie van Waterschappen en het Rijk. Sowieso wordt dit een onderwerp voor de komende Meerjarenverkenning die begin juli wordt vastgesteld. In de Meerjarenverkenning zal de keuze van een 'voorkeursvariant' en de financiële consequenties daarvan moeten worden vastgesteld. Dit vormt vervolgens de basis voor definitief ontwerp, waarna de uitvoering ter hand kan worden genomen. De tegenvallende prognoses zetten de uitvoering van maatregelen voor 1 januari 2028 onder druk, maar het DB voelt ook de noodzaak deze vergaande beslissingen zorgvuldig met u én in afstemming met de andere overheden, te nemen.

Met vriendelijke groet,
het dagelijks bestuur van waterschap Vechtstromen,

dr. S.M.M. Kuks,
watergraaf

drs. R.I. Andringa,
secretaris-directeur

Bijlage Projecten watersysteem en waterketen

Watersysteem

In het webinar van 7 november 2023 hebben we aangegeven dat er nog in 17 waterlichamen in het watersysteem fysieke maatregelen moeten worden genomen. Het gaat daarbij met name om de herinrichting van watergangen (natuurvriendelijk inrichten van de oevers) en het opheffen van visbarrières. In onderstaand overzicht is weergegeven in welke fase de verschillende maatregelen zich momenteel bevinden. Ten aanzien van de waterlichamen die nog niet gestart zijn wordt op dit moment een projectgroep geformeerd en is de verwachting dat deze op hele korte termijn van start zullen gaan.

Waterlichaam	Nog niet gestart	Vorbereidingsfase	Realisatiefase	Nazorgfase
Nieuwe Drostendiep			x	
Loodiep			x	
Schoonebeekerdiep		x		
Overijsselse Vecht		x		
Radewijkerbeek	x			
Beneden Regge			x	
Hammerwetering			x	
Hoogelaarsleiding	x			
Doorbraak Exosche Aa	x			
Bovenlopen Lolee		x		
Azelerbeek	x			
Hagmolenbeek	x			
Geestersche Molenbeek	x			
Gelebeek		x		
Tilligterbeek		x		
Beneden Dinkel		x		
Midden Dinkel		x		

De belangrijkste risico's van de projecten in het watersysteem zijn;

- Beschikbaarheid grond
 - Voor een aantal uit te voeren maatregelen is het van belang dat er grondpositie is in het gebied. Voor de waterlichamen waar we nog aan de slag moeten is de grondpositie op dit moment beperkt. We zien dat het risico op het niet tijdig kunnen verkrijgen van de benodigde gronden steeds groter wordt. De strategie om te versnellen is er op gericht om 2024 veel energie te zetten op grondverwerving. We willen verkennen welke mogelijkheden en kansen er zijn. Bijvoorbeeld het inzetten van bufferstroken voor de KRW opgave.
- Vergunningen (stikstof)
 - Om maatregelen uit te kunnen voeren zijn vergunningen benodigd waarbij berekeningen moeten worden gemaakt over de uit te stoten hoeveelheid stikstof in de aanlegfase. Om een eerste inschatting te kunnen maken van de hoeveelheid uitstoot is een quickscan uitgevoerd. Hieruit blijkt dat wanneer we de maatregelen op de traditionele manier uitvoeren een groot deel boven de kritische normen uitkomt. We bekijken in de planfase of er ook andere uitvoeringsmogelijkheden zijn en gaan dit risico bespreken met Provincie en Unie.

Waterketen

In het webinar van 7 november 2023 hebben we ook aangegeven dat er bij 9 rioolwaterzuiveringen fysieke maatregelen moeten worden genomen om de effluentkwaliteit te verbeteren. Het gaat daarbij om het installeren van installaties voor nabehandeling volgens de best beschikbare techniek (BBT). De goede werking van deze installaties voor nabehandeling vraagt in veel gevallen ook om een optimalisatie en renovatie van de waterlijn van de rioolwaterzuivering. Het principe daarbij is dat hoe “schoner” het water de nabehandeling ingaat, hoe schoner het uit de nabehandeling komt.

In onderstaand overzicht is weergegeven in welke fase de verschillende maatregelen zich momenteel bevinden. Per rioolwaterzuivering kunnen nog specifieke aspecten spelen die bij de variantenstudie moeten worden uitgezocht. Zo is in Nijverdal sprake van een gewenste bronaanpak.

Rioolwaterzuivering	Variantenstudie	Vorbereidingsfase	Realisatiefase	Nazorgfase
Denekamp	*			
Enschede	*			
Glanerbrug	*			
Goor	*			
Haaksbergen	*			
Hengelo	*			
Nijverdal	*			
Oldenzaal	*			
Tubbergen		*	Q2-2024	

De belangrijkste risico's van bovenstaande projecten zijn;

- Vergunningen (stikstof)
 - Om maatregelen uit te kunnen voeren zijn vergunningen benodigd waarbij berekeningen moeten worden gemaakt over de uit te stoten hoeveelheid stikstof in de aanlegfase. Bijna alle rioolwaterzuiveringen liggen binnen enkele kilometers van N2000-gebieden. We bekijken in de planfase of er ook andere uitvoeringsmogelijkheden zijn en gaan dit risico bespreken met Provincie en Unie.
- Beschikbaarheid elektrisch vermogen
 - Op alle locaties, uitgezonderd Tubbergen, is aanvullend elektrisch vermogen nodig. In de huidige situatie wordt nergens capaciteit toegekend. Het vermogen is niet direct nodig, maar de ontwikkelingen in het elektriciteitsnet gaan traag.
- Beschikbaarheid grond
 - Op enkele locaties is grondverwerving noodzakelijk of gewenst. Dit kan een knelpunt opleveren, maar dit is nog onvoldoende onderzocht.
- Bereiken gewenste effluentkwaliteit

De gewenste effluentkwaliteit ligt op bijna alle locaties hoger dan met de best beschikbare techniek (BBT) kan worden bereikt. Dit is inherent aan het toepassen van de BBT, die een balans tussen kosten en doelbereik nastreeft. Het is nog onduidelijk wat dit juridisch betekent voor onze keuzes en besluiten.